मुद्रयति Den. P. 1 To seal; वादिनाश्चिह्नितं साक्ष्यं कृत्वा राजादि मुद्रयेत् Śukra. 4. 608; अनया मुद्रया मुद्रयैनम् Mu. 1. –2 To stamp, mark, impress. –3 To cover, close up (fig.); विवराणि मुद्रयन् द्रागूर्णायुरिव सज्जनो जयति Bv. 1. 90. –4 To print (as a book).

मुद्रिका 1 A little seal. –2 A seal-ring. –3 A stamp or impression. –4 A stamped coin, coin. –5 A signed or sealed paper. –6 A particular surgical instrument. –7 = मुद्रा (10).

मुद्रित *a.* 1 Sealed, marked, impressed, stamped; त्यागः सप्तसमुद्रमुद्रितमहीनिर्व्याजदानावधिः Mv. 2. 36; काश्मीरमुद्रितमुरो मधुसूदनस्य Gīt. 1; स्वयं सिन्दूरेण द्विपरणमुदा मुद्रित इव 11. –2 Closed, sealed up. –3 Unblown. –4 Printed.

मुधा *ind.* 1 In vain, to no purpose, uselessly, unprofitably; यत्किंचिदपि संवीक्ष्य कुरुते हसितं मुधा S. D. –2 Wrongly, falsely; रात्रिः सैव पुनः स एव दिवसो मत्वा मुधा जन्तवः Bh. 3. 78 (v. l.).

मुनिः [मन्-इन् उच्च Uṇ. 4. 122] 1 A sage, a holy man, saint, devotee, an ascetic; मुनीनामप्यहं व्यासः Bg.10. 37; दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः । वीतरागभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते ॥ 2. 56; पुण्यः शब्दो मुनिरिति मुहुः केवलं राजपूर्वः Ś. 2. 15; R. 1. 8; 3. 49. –2 N. of the sage Agastya. –3 Of Vyāsa; Mb. 6. 119. 40. –4 Of Buddha. –5 of Pāṇini. –6 N. of several plants (पियाल, पराशर and दमनक). –7 The internal conscience (according to Kull. on Ms. 8. 91 'the Supreme Spirit'). –8 The mango-tree. –9 The number 'seven'. *-pl.* The seven sages. **–Comp.** **–अन्नम्** (pl.) the food of ascetics, (कन्दफलादि); देशे काले च संप्राप्ते मुन्यन्नं हरिदैवतम् Bhāg. 7. 15. 5. **–इन्द्रः** 1 'the lord of the sages', a great sage. –2 an epithet of Śākyamuni. –3 of Bharata. –4 of Śiva. **–ईशः, –ईश्वरः** 1 a great sage. –2 an epithet of Viṣṇu. –3 of Buddha. **–च्छदः** Alstonia Scholaris (Mar. सातवीण). **–त्रयम्** 'the triad of sages', *i. e.* Pāṇini, Kātyāyana, and Patañjali (who are considered to be inspired saints); मुनित्रयं नमस्कृत्य, or त्रिमुनि व्याकरणम् Sk. **–दारकः, –कुमारः** a young sage. **–द्रुमः** the Śyonāka tree. **–धान्यम्** a kind of wild grain (Mar. देवभात). **–परंपरा** uninterrupted tradition. **–पित्तलम्** copper. **–पुङ्गवः** a great or eminent sage. **–पुत्रकः** 1 a wagtail. -2 the *damanaka* tree. **–प्रियः** Panicum Miliaceum (Mar. नीवार, काङ्ग). **–भेषजम्** 1 the fruit of the yellow myrobalan. –2 fasting. **–वृत्ति** *a.* leading an ascetic life; वार्द्धके मुनिवृत्तीनाम् R. 1. 8. **–व्रतम्** an ascetic vow; keeping silence; मुनिव्रतैस्त्वामतिमात्रकर्शिताम् Ku. 5. 48; मुनिव्रतमथ त्यक्त्वा निश्चक्रामाम्बिकागृहात् Bhāg. 10. 53. 51.

मुनिता, –त्वम् The state or character of a muni (वानप्रस्थत्व); कथं वादीयतामर्वाङ्मुनिता धर्मरोधिनी Ki. 11. 76.

मुन्थ् 1 P. (मुन्थति) To go, move.

मुमुक्षा Desire of liberation or of final emancipation.

मुमुक्षु *a.* 1 Desirous of releasing or liberating. –2 Wishing to discharge. –3 About to shoot (arrows &c.); तस्यापरेष्वपि मृगेषु शरान् मुमुक्षोः R. 9. 58. –4 Wishing to be free from worldly existence, striving after final emancipation. **–क्षुः** A sage striving after final emancipation or beatitude; अन्तर्यश्च मुमुक्षुभिर्नियमितप्राणादिभिर्मृग्यते V. 1. 1; Ku. 2. 51; एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः Bg. 4. 15.

मुमुचानः A cloud.

मुमुषिषुः A thief.

मुमूर्षा Desire of death; राममायान् मुमूर्षया Bk. 5. 57.

मुमूर्षु *a.* Being on the point of death, about to die.

मुर् 6 P. (मुरति) To encircle, surround, encompass, entwine.

मुरम् Encompassing, surrounding.

मुरः N. of a demon slain by Kriṣṇa; पार्थेनाथ द्विषन्मुरम् Śi. 2. 1. **–रा** N. of a fragrant plant. **–रम्** Encompassing, surrounding. **–Comp.** **–अरिः** 1 an epithet of Kriṣṇa; मुरारिमारादुपदर्शयन्त्यसौ Gīt. 1; सकृदपि यस्य मुरारिसमर्चा तस्य यमः किं कुरुते चर्चाम् and इह संसारे भवदुस्तारे कृपयापारे पाहि मुरारे Śaṅkarāchārya. –2 N. of the author of Anargharāghava. **–जित्, –द्विष्, –भिद्, –मर्दन, –रिपु, –वैरिन्, –हन्** *m.* epithets of Kriṣṇa or Viṣṇu; प्रकीर्णासृग्बिन्दुर्जयति भुजदण्डो मुरजितः Gīt. 1; मुरवैरिणो राधिकामधि वचनजातम् 10. **–दः** the discus of Viṣṇu.

मुरगण्डः An eruption on the face.

मुरजः [मुरात् वेष्टनात् जायते जन्-ड] 1 A kind of drum or tabor; सानन्दं नन्दिहस्ताहतमुरजरव &c. Māl. 1. 1; संगीताय प्रहतमुरजाः Me. 66, 58; M. 1. 22; Ku. 6. 40. –2 A stanza artificially arranged in the form of a drum; also called मुरजबन्ध, see K. P. 9 *ad loc.* **–Comp.** **–फलः** the jackfruit tree.

मुरजा 1 A large drum. –2 N. of Kubera's wife.

मुरण्डाः *m.* pl. A country to the north-west of India.

मुरन्दला N. of a river (supposed to be the same as Narmadā).

मुरलः A kind of fresh-water fish. –2 A king of the Muralas. **–लाः** pl. N. of a country.

मुरला N. of a river rising in the country of the Keralas; (mentioned in U. 3 along with तमसा); मुरलामारुतोद्धूतमगमत् कैतकं रजः R. 4. 55.

मुरली A flute, pipe. **–Comp.** **–धरः** an epithet of Kriṣṇa.

मुर्छ् 1 P. (मूर्छति, मूर्छित or मूर्त; the word is written as मूर्छ् or मूर्च्छ्) 1 To settle into a solid from, coagulate, congeal. –2 To faint, swoon, faint away; lose conscious-